

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ו

פרשת ויצא

א. כלי יקר.

פרק כח' פסוק יא':

חמה ואינו צריך אל השמש, ואדרבה השמש צריכה אליו, כמו שאמרו רז"ל (במדבר רבה טו,ב): אמר רבי אבין: אתה מוצא, מי שמבקש לעשות לו חלונות, עושה אותם רחבות מבפנים וצרות מבחוץ, כדי שיהיו שואבין האורה מבחוץ. אבל חלונות של בית המקדש היו רחבות מבחוץ וצרות מבפנים, למה? שיהא האור יוצא מן המקדש ומאיר לעולם, שנאמר: "והארץ האירה מכבודו" (יחזקאל מג,ב), וכתוב: "כפא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו" (ירמיה יז,ב). עיני נפש זה בילקוט פרשת תצוה. ומכאן ראיה שאין השמש מאירה אל המקדש, על כן פה אור השמש מיד בכואו אל מקום הקדוש, והיה לעת ערב יהיה אור, כי האיר ה' אור העליון ממקום קדוש זה, עד שנראה ה' אליו במחזה בלילה ההוא.

[יא] ויפגע במקום וילן שם פי בא השמש. רז"ל אמרו (חולין צא): שזהו הר המוריה שנאמר בו: "וירא את המקום מרחק" (לעיל כב,ד), קרא למקום ההוא סתם מקום, לפי שכל מקום יש לו שם לוי, על שם בעליו, או על שם מהות המקום, כי בזה יבדל משאר מקומות. וזה המקום - נעלם מהותו ושמו, כמבאר למעלה פרשת וירא בפסוק "ה' יראה" (כביד), על כן קראו סתם 'מקום', כי אין בו עדין השם אשר בו יבדל משאר מקומות.

דבר אחר, לכך קראו מקום סתם, לפי שהוא מקומו של עולם, הן מצד ששם אבן שתיה ומשם השתת העולם, הן מצד שעדין כל העולם מיסד עליו, כי ממנו יוצא השפע לכל העולם. ויעקב הרגיש כי זה יהיה מקום המקדש, לפי שראה ששקעה עליו השמש שלא בעונתה, לפי שמקום קדוש זה מכהה גלגל

אלות

1. מהי אלתו-תמיהתו של פרננו בקטצ הראשון ואינה סוף אלה היא זו?
2. בצלם או אמות מסמלים את המקום, התוכל להוכיח זאת ממקומות אחרים במקרא?
3. למה כאן המצב שונה?
4. אנו קוראים למקום כיום: "הר הבית" האם זה דומה?
5. בהמשך דבריו - "דבר אחר" נוקט פרננו דרך שונה, מהי ואל מה היא מלוססת?
6. למה "קצה לו השמש"?
7. מה ענין החלונות בבית המקדש כא ללמד?
8. כהות אור השמש ומיד מחנה לינה, מה זה רוצה ללמדנו?

* * *

וישם מראשותיו (כ"ח י"א).

במ"ר כאן, עשאן (לאבנים) כמין מרוב (צינור). ויתכן, דפירשו כן עפ"י המבואר בסוף מס' תמורה (ל"ד א') על הפסוק דריש פרשה צו בענין דישון המזבח, ושמו (להדשן) אצל המזבח, ואמרו — ושמו — בנחת, ושמו — שלא יפזר. ומתבאר דהפעל "שימה" יונח על הנחה בסדר ובמשטר, כמו שם שם לו חק ומשפט (פ' בשלח), ולא כמו הפעל גתינה שמשמע איך שהוא תנתן אך לוא תנתן, ומדכתיב כאן וישם מראשותיו, ולא ויתן, מתבאר, שהניחן בסדר ובמשטר, שלא יתפרדו בשכבו עליהן. וזהו כעין מרוב, שגדור מכל צדדין.

סאלס

1. לכאורה - מה הקושי?
2. פרשנו מהחין פלשן מסוימת, מה הוא רוצה ללמדנו מכך?
3. מהי הוכחתו מדיני דישון המזבח?
4. כמה הפסוק מפרט פלשן מסייע לו?
5. איך ולמה סידר יצק את האבנים לפי זה?

* * *

ג. ביאור יש"ר הרב יצחק שמואל ריגיו .

פרק כח' פסוקים טז', יז', יח', יט', כ', כא':

(טו) אכן יש ה'. הקצ"ה כבודו מלא עולם, אבל הענין כאן שצמקוס הזה נראה כבוד שכינתו יתברך אל הראויים אליו, כי מקום נבחר יש לגלוי השכינה כמ"ס והיה המקום אשר יבחר ה' אלהיכם בו לשכן שמו שם (דברים י"ג י"א), והר המוריה נתייחד מאז להשראת הכבוד ולירידת השפע האלהי, ולכן נלטוה אברהם להקריב שם את בנו לעולה, ושם הקריב דוד עלות להעליר המגפה, ושם בנה שלמה המלך את בית הבחירה ככתוב בדברי הימים: ואנכי לא ידעתי. שאם ידעתי לא ישנתי צמקוס קדוש כזה: (יז) ויירא ויאמר. יתל' שהתבונן יעקב במראה הנפלא שזכה אליו בחלמו, עלתה יראת רוממותו יתברך על לבו, והתפלל על קדושת המקום, ואמר מה נורא המקום הזה, ולומר ראוי לכל אדם להיות ירא וחרד מלחלל את המקום המקודש הזה באכילה או בשאיה או בשאר מעשים של חול, אלא יקבעו לבית אלהים, פי' למקום תפילה שבו יתפלל האדם בשעת ארכו, כי הוא כמו שער פתוח שבו תעלה תפילתו השמימה, והוא דרך משל כמו ותבא תפלתו למשון קדשו לשמים (ד"ה ב' ל' כ"ז): (יח) וישם אתה מצבה. הציבה על קומתה, ואז היה מותר לעשות כן, אבל צבואם לארץ נאסרה להם המלצה מפני ששמו אותה הכנענים להם לחוק: ויצק שמן על ראשה. משח אותה לקדשה להקריב עליה קרבנות בשונו, כדכתיב במשכן וימשחם ויקדשם אותם, וכן מוכיח לפנינו אנכי האל בית אל אשר משחת שם מלצה וכו': (יט) בית אל. על שם שאמר איך זה כי אס בית אלהים, וכבר אמרנו שזהו בית אל הסמוך לירושלים: לזו שם העיר. ועל שם המקום שחון לעיר שבו שכב יעקב נקרא שם העיר עלמה בית אל: (כ) אם יהיה אלהים עמדי. אם ישמור לי הצלחות הללו שאמר לי והנה אנכי עמך, וטעם התנאי אינו להיותו מסופק בדבר חלילה, אלא ירא שמה יגרום החטא, וכאילו אמר אם אזכה לכל הטובות האלה: ושמרני. כמו שאמר לי ושמרתיך בכל אשר תלך: ונתן לי לחם לאבל. כמו שאמר לי כי לא אעזבך, והמבקש לחם הוא נעזב, שנאמר ולא ראיתי לדיק נעזב וזרעו מבקש לחם (תהלים ל"ז כ"ה). והנה הלדיק הזה לא ציקש לו עושר וכבוד וגדולות, ורק שאל ההכרחי לחיי האדם שהוא לחם ובגד והשם העשירו בדרך פלא צבית לבן ונתן לו יותר ממה ששאל: (כא) ושבתני. כמו שאמר לי והשיבותיך אל האדמה הזאת, אבל הוסיף מלת בשלום, גם מלות אל בית אבי כי עיקר כוונתו היתה, שלא ישטמהו עוד עשו ולא יבקש להרע עמו, אלא יחדיו יהיו צבית אביו בשלום וגם זה נתקיים:

והיה

3/026

1. מה הקושי האפשרי איתו מתמודד פרשנו הראשית דבריו כאן?
2. פרשנו מתעמם כאן עליו פצמים בפרש "בחר" מה מובנת על המילים האלה כל אחת והאם יש הבדל ביניהם?
3. למה חשוב להדגיש שיצק לא ידע צד צכשו על קדושת המקום?
4. למה יצק ירא ומה היתה מסקנתו מכך?
5. מה הפציה עם הצבת המצבה?
6. מה צושה המשיחה ומה הכל מושחים ומה המשותף לכולם?
7. איך פרשנו מסביר את כינוי המקום ומהו?
8. מה הקושי בתחילת פסוק כ' ואיך פרשנו מתרצו?
9. מה ההבדל בין שמירה ומתן לחם?
10. מה מוסיף יצק בדבריו על הנאמר לו ולמה?
11. פרשנו מוסיף "... וטעם לה נתקיימת" האם אמנת כן, ואיך?

* * *

ד. תורת משה - אלשיך.

פרק כט' פסוקים כה'-כו':

ויהי בבקר והנה הוא לאה ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני. ויאמר לבן לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה. מלא שבע זאת ונתנה לך גם את זאת בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות (כט כה"כ).

(כה) אומרו הלא ברחל כן מיותר, ולא היה לו לומר רק למה רמיתני. וגם מה היא תשובת לבן לא יעשה כן כו' הלא תנאי היו דבריו ברחל בתך הקטנה. אמנם יאמר הנה חשבת להרע לי ולא עשית רק לך חרפה ובוז וזהו אומרו מה זאת עשית לי, לדעתך, כלומר הלא לך עשית, כי הלא ברחל עבדתי עמך ומחויב אתה לתת לי, על כן איני אומר למה תמנענה ממני, רק למה רמיתני מה בצע ברמאות כי הלא תחזור לאה לך.

(כו) והשיב לו ואמר אנוס הייתי מאנשי מקומי כי לא יעשה כן במקומנו, ועל כן אין לך לגרשה כי לא במרד היה ולמה תביישני.

(כז) ומה שאמרת כי קנוייה היא לך רחל, הדין עמך כי לא אמנענה ממך, כי אם מלא שבוע זאת ואחר שבעת ימי חופה זו ונתנה כו' לומר אם לא תבטח בי הנה אני וכל אנשי המקום מתחייבים, זהו אומרו ונתנה לך גם את זאת בלשון רבים, כי לכולנו תתייחס הנתינה. וחלף הרמאות, הטבה זאת אעשה לך שלא אעכבנה עד תעבוד עוד שבע שנים, כי אם ונתנה לך גם את זאת מעתה בעבודה אשר תעבוד אחרי כן.

1. תני שאלות שאף פרשנו, האחת על יצק והשניה על לבן, מה הן ומה ההבדל ביניהן?
2. פרשנו מרחיב את שאלתו על יצק וטענתו כלפי לבן, התוכל להסבירו?
3. איך פרשנו מסביר את טעונו על לבן?
4. בפסוק כז' מסביר ומרחיב פרשנו את מצינתו על לבן אשר לא רק שאינו מודה באשמה כי אם צוד משח את הנדיב, התוכל להסבירו?
5. מה מוסיף צנין "לשון הרבים" כאן?

* * *